

Elever bliver dyrere

En kombination af højere elevløn, harmonisering med erhvervsskolerne og ændrede refusionsregler gør det dyrere at have landbrugselever ansat fremover. Den ny ordning kan koste op mod 50.000 kr. mere om året, men landmændene kan gøre flere ting for at reducere omkostningen, konstaterer ungdomskonsulent Ole Ebbesen i Landbrug Syd. Blandt andet kan landmændene spare penge ved at vente med at tegne aftaler, til eleverne er gennem de første 20 ugers skoleophold. Desuden kan man søge forskellige tilskud, der nedbringer udgiften.

Insemination er uøkologisk

Ude i verden ser mange ting anderledes ud end herhjemme. Således også synet på kunstig sædovertførelse. Mens økologer herhjemme diskuterer, hvor økologisk kønssortering er, er især udviklingslandene stået af langt før. Her er spørgsmålet, om insemination overhovedet er i orden. På IFOAMs første internationale avlskonference i USA blev deltagerne dog enige om, at insemination fortsat skal være en mulighed, men at naturlig bedækning er at foretrække, oplyser Kirstine Jørgensen, Landscentret Økologi, der deltog i seminaret.

Løsningerne findes derude

Udfasning af konventionel gødning skaber usikkerhed om fremtidens markdrift men også nysgerrighed efter at finde løsninger

Tekst og foto: Karen Munk Nielsen

Kan vi fortsat dyrke frø? Er kunstgødning økologisk, hvis vi bruger vedvarende energi til produktionen? Er der plads til specialiseret grøntsagsavl?

Spørgsmål og overvejelser rumsterer hos økologerne, selv om der stadig er længe til 2021, hvor økologien endegyldigt skal have frigjort sig fra konventionel gødning. 85 landmænd deltog her i efteråret i to temadage om emnet, hvor de fik lejlighed til at høre eksperter fortælle om barrierer og muligheder og selv at drøfte udfordringen med kolleger.

Gødning er kun én faktor

En af de hidkaldte eksperter, Lars Stoumann, Københavns Universitet, opsummerede udfordringen således:

- Når I udfaser den konventionelle gødning, bliver løsningerne ikke længere så nemme. Fremtiden byder på mere vanskelige løsninger, men husk at gødning kun er én faktor ud af mange, der skal til for at skabe udbytte. Klima, gener, stress, frugtbarhed og management er også afgørende.

Lars Stoumann fokuserede på betydningen af organisk stof i jor-

Udfordringer uden konventionel gylle

Hvert næringsstof sin udfordring. En evt. mangel på økologisk gødning stiller planteavlerne over for forskellige udfordringer, alt efter hvilke næringsstoffer, der er tale om.

Kvælstof (N)

Udfordringen er ikke at skaffe kvælstof, men at skaffe nok uden at øge tabet.

Fosfor (P)

Udfordringen er at udvikle afgrøder og metoder, der kan gøre jordens pulje af svært tilgængeligt P plantetilgængeligt.

Kalium (K)

Jordens lerindhold bestemmer kaliumforsyningen på ejendommen. Udfordringen er at finde kilder til økologisk K - Mikronæringsstoffer Udfordringen er at sikre høj biologisk aktivitet i jorden og tilstrækkeligt indhold af organisk materiale.

den men nævnte også afgrødernes forskellige evne til selv at afsøge jorden for næringsstoffer som en vigtig parameter. Planter har vidt forskellig evne til at danne rodhår, men jo bedre, de er til det, jo større jordvolumen kan de afsøge. På samme måde er der stor forskel i kornsorters reaktioner på lave P- og K-tal,

- Men det er egenskaber, I ikke kan slå op i sortstabellerne i dag. Om det en gang bliver det, afhænger blandt andet af forædlerens prioriteringer, sagde Lars Stoumann.

- Årsagen til, at vi ser flere og flere problemer med mikro-næringsstoffer er måske, at vi har få-

et sorter, der ikke danner særligt mange rodhår. Det er ikke en egenkab, der er brug for i konventionel dyrkning.

Mange dilemmaer

Den efterfølgende diskussion var præget af usikkerhed og forbehold over for projektet men hos nogle også af en vis fortrøstning og nysgerrighed efter at finde løsninger på gødningsproblemet.

Forståeligt nok var udgangspunktet den nuværende drift, og den har mange svært ved at se kan fortsætte uden det konventionelle bidrag. Som en svineproducent lidt opgivende formulerer

det: jeg vil gerne være selvforsynende med foder, men jeg har ikke jord nok. Får jeg mere jord, mangler jeg gødning, og sætter jeg flere grise ind, mangler jeg bare endnu mere jord og endnu mere gødning. Det hænger ikke sammen, men så kan jeg selvfølgelig bare importere foderet.

En frøproducent så samme dilemma - at den økologiske frøproduktion lukker, så økologerne i stedet må købe konventionelt ubejdet frø. Er det tilfredsstillende, spurgte han?

Vi bliver opfindsomme

Formanden for planteavlerne i Økologisk Landsforening, Anders Lund, er imidlertid ikke i tvivl om, at beslutningen om udfasning er rigtig.

- Den vil fremme udviklingen af det økologiske plantebud. Det er en udvikling, de andre produktionsgrene allerede er eller har været igennem. Selvfølgelig koster det at sige nej tak til 70 kg N gratis udbragt, men løsningen findes derude. Den dag, vi ikke har gødningen, finder vi ud af at samarbejde meget mere. Vi skal nok blive opfindsomme, pointerede han i sit afsluttende indlæg på temadagen i Galten i Østjylland.

Temadagene, der var arrangeret af Økologisk Landsforening, blev afholdt som led i projektet Økologisk Planteproduktion uden konventionel gødning.

Det tænker de om udfasning

10 økologer giver i en ny pjece deres umiddelbare bud på, hvad udfasningen af konventionel gødning kommer til at betyde for deres bedrift og sædskifte. Vi bringer her et par udpluk.

► Per Grupe, planteavl, 170 ha

- Sædskiftet skal ikke ændres men strammes op og lægges mere fast. Der bliver ikke plads til pludselige indskydelser, men der skal dog være plads til nytænkning. Vi kommer til at dyrke mere vårsæd end vintersæd.

► Asger Overgaard, planteavl, 552 ha

- Måske skal vi lære mere af vores økologiske kollegaer i udlandet og skele mindre til vores konventionelle herhjemme. Ren planteavl er ude af balance udbyttemæssigt, ukrudtsmæssigt og økonomisk.

Økologi og drøvtyggere hører sammen, hvis ikke på samme bedrift så i et samarbejde.

► Per Bundgaard, planteavl og kviehotel, 700 ha

- Kvælstoffixerende afgrøder skal nok udgøre en større del. Jeg kunne godt tænke mig at have vinterhøestebønner og soja i sædskiftet. Der skal alternativ gødning til. Om det så bliver fra et biogasanlæg, filtreret

havvand eller samarbejde med en økologisk mælkeproduktion, må tiden vise.

85 økologer diskuterede udfasning af konventionel gødning og hørte eksperterne fortælle om emnet på temadage på Sjælland og her i Galten, Østjylland. foto: Lars Stoumann.